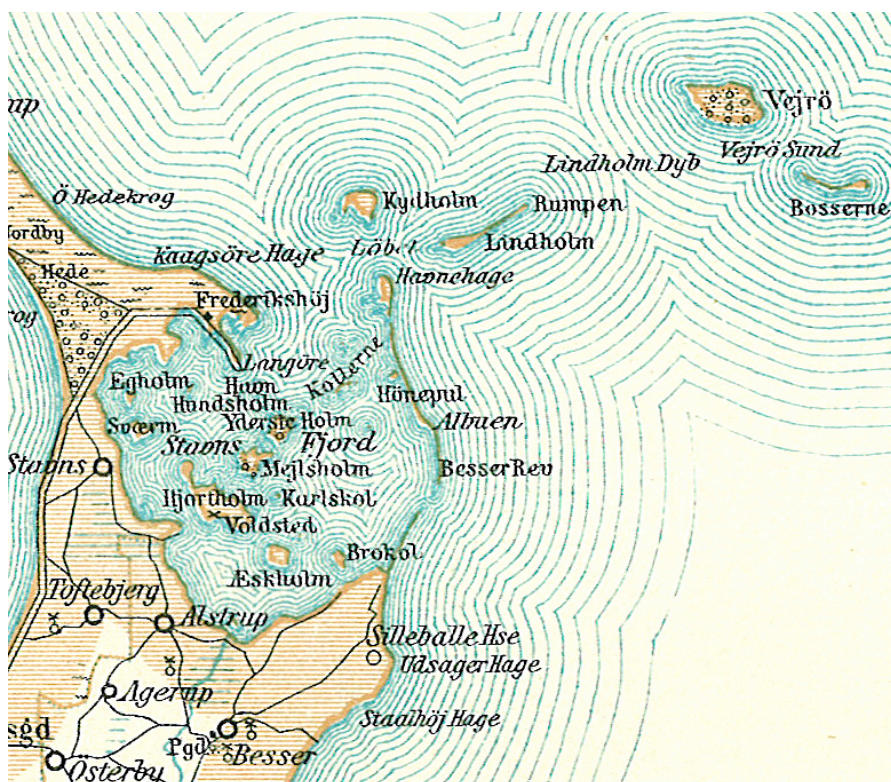


## Kyholm

Kyholm Lodseri lå på den lille ø Kyholm nordøst for for Samsø og Stavns Fjord, der er markeret med tallet 1 på kortet ovenfor og ses på kortet nedenfor.

Navnet på øen skyldes, at der var gode muligheder for græsning af køer. Øen har sin egen historie som karantæneområde først i perioden 1709 -11 med en karantænestation under pestepidemien. Til beskyttelse og pleje af de pestsyge blev der bygget et pesthus til de pestramte. Og handelsskibene skulle ligge ved Kyholm i 40 dage med deres gods, så øens beboere var sikret mod smitte.



Under englandskrigene 1801-1815 blev etableret en fæstning, som var hovedpunktet i en planlagt befæstningskæde langs Samsøs kyster. Da krigen mod England brød ud i 1807, blev befæstningen udvidet.

Samtidig blev der bygget skanser og boliger til garnisonen. Byggerierne og anlægsarbejdet blev afsluttet 1809. Det var især folk fra Samsø, der udførte byggeprojekterne.

I perioden 1831-1859 fungerede karantænestationen igen. Det blev krævet fra udenlandske handels-skibsejere, at når de skulle betale Sundtold, skulle de også have sikkerhed mod risici ved sejladsen. Derfor krævede skibsejerne, at Danmark skulle have karantænestationer på grund af koleraen, og der skulle desuden være lodser passende steder i Danmark. I 1831 blev etableret et lodseri med fire lodser ved Kyholm. Oprettelsen af lodseriet skyldtes den store skibstrafik til karantænestationen. På Kyholm var der en kommandant, som også var overlods for Kyholms og Langøres distrikter.

I forbindelse med karantænetiden kom mange skibe, der skulle ligge i karantæne ved øen. På øen blev der bygget en del huse, så man kunne holde de smittede for sig. Øen blev opdelt i de sundes del og de syges del.

I de sundes del boede kommandanten, garnisonen, lodserne og andre, der skulle passe karantænestationen. På de syges del lå sygehuset og kirkegården og et opholdsrum for rekonvalescenter samt et røgerum, idet både personer og varer blev røget for at fjerne smitten.

Når et skib skulle til dansk havn, skulle det først ind til Kyholm. ”Nu drejer et skib mod øen. Straks går en af øens fire lodser ud og fører det syd om øen til Parloirbroen, hvor tolken går ud og hejser et karantæneflag på et lille hus på broen.” (Kyholms Saga).



*Karantæneflaget er stadig aktuelt. Her ses flaget på et skib i det lille indrammede felt på fotoet optaget i 2020 under coronaepidemien. Skibet blev lodset fra Skagen til Stignæs. Det internationale lodsflag, der adskiller sig fra det danske, der har vandrette linier, ses over karantæneflaget. Foto: Ivar Svane*

Kort efter Øresundstoldens ophævelse i 1857 var det ikke længere nødvendigt at stoppe alle skibe, der sejlede gennem Storebælt eller Øresund. For efter sundtoldens ophævelse kunne skibene ikke mødes med krav om, at de skulle sejle til en karantænestation.

Da karantænestationen på Kyholm tillige var dyr i drift, blev den nedlagt i 1859, og hermed blev lodseriet på Kyholm også nedlagt. Så sparede staten de udgifter.

Hvis der var smittede på et skib i Kattegat, skulle det sejle til en karantænestation ved Gøteborg. Derfor blev husene revet ned, og materialerne blev brugt til andet byggeri, især på Samsø.

I bogen “Af Kyholms saga fra krigstiden 1801-15 og karantænetiden 1831-59” skrevet af Bent Rasmussen, er der en levende skildring af livet på øen i disse perioder.

Men smitteforanstaltninger og karantænestationer fandtes også andre steder. Øresundshospitalet i Helsingør, der blev oprettet i 1796, indrettede en karantæneafdeling til isolering af smittede søfolk, der var blevet opdaget ved opkrævning af Øresundstolden i Helsingør.

Da der senere opstod et behov for beskyttelse mod pestagtige sygdomme fra mennesker, der kom hertil med skibe, blev der i 1899 indført lovbestemmelser om særlige sundhedspas ved indrejse i Danmark. Det skete ifølge Lov om Lodsvæsenet m.m. som Instruktioner og Reglementer for Lodstjenesten. Forsiden og de vigtigste pestagtige sygdomsbestemmelser gengives nedenfor.

# Instruktioner og Reglementer

for

## Lodstjenesten.

Lov om Lodsvæsenet m. m.

Kjøbenhavn  
Trykt hos J. H. Schultz  
1899

### Særlige Sundhedspas

§ 33. Ved Kgl. Anordning kan det, når Indførelse af pestagtig Sygdom kan befrygtes, bestemmes, at Personer, for at tilstedes Adgang til Riget, skulle være forsynede med den ved Anordningen nærmere bestemte Legitimation for, at de ved Anordningen fastsatte Antal Dage ikke have opholdt sig paa pestsmittet Sted.

Ligeledes kan det, naar pestagtig Sygdom er udbrudt noget Sted i Udlandet, ved en Bekendtgørelse fra Justitsministeriet anordnes, at Skibe, som her til Riget ankomne fra de i Bekendtgørelsen angivne steder Steder, skulle være forsynede med Legitimation for, at der hverken i Afgangshavnen eller i nogen af de Havne, som de paa Rejsen have anløbet, hersker pestagtig Sygdom. Mangel af saadan Legitimation har i saa fald til Følge, at Skibet behandles som kommende fra pestsmittet Sted.

De med fornøden Legitimation forsynede Skibe underkastes ved Ankomsten hertil, for saa vidt de ikke i Medfør af § 20 ere karantæneforpligtige, et Lægeeftersyn, og naar det ved dette er godtgjort, at der ikke findes pestsyge om Bord, tilstaas dem Praktika.

§ 34. For de i denne Lov omhandlede Syn tilkommer der Lægen, for såvidt han ikke er særskilt lønnet som Karantænelæge, et Gebyr af Kr. 4. for Skibe under 60 Tons, 6 Kr. for Skibe fra 60 til ikke over 100 Tons, og 10 Kr. for skibe over 100 Tons.

Lægen er derhos berettiget til fri Befordring, beregnet til Lands til 2 Kr. pr. løbende Mil, og for saa vidt Forretningen (herunder indbefattet Rejsen frem og tilbage) varer over 6 Timer, til Dagpenge, beregnede til Kr. 4 for hver 6 Timer, hvilke sidste ogsaa tilkomme ham for den Tid, i hvilken han selv som Følge af Forretningen maatte blive undergiven Karantæne.

§ 35. For såvidt den Legitimation, som ommeldes i § 33, 1ste Stykke, kræver nogen Paategning eller Udfærdigelse af de kgl. Konsuler i Udlandet, tilkommer der Konsulen et Gebyr af 1 Kr. for hver Person, Paategningen eller Udfærdigelsen af eller Paategningen eller Udfærdigelsen angaar, dog ikke ud over 30 Kr. for hvert Skib; for Udfærdigelse af eller Paategning paa den i § 33, 2 Stykke ommeldte Legitimation tilkommer der Konsulen et Gebyr af Kr. 10.

Da der kom skibe fra Kattegat og Østersøen i 1700- og 1800-tallet, som sejlede gennem Øresund og Storebælt, oprettede karantænevæsenet karantænestationer på bl.a. Saltholm, Christiansø, Askø, Dragør og Sprogø samt andre mindre øer. Der var ligeledes vagtskibe i Øresund, der dengang var det mest benyttede gennemsejlingsfarvand. Kolera- og pestramte mennesker og gods kunne bl.a. henvises til 40 dages ophold i en karantænestation på Saltholm.

Under Coronaepidemien i 2020-2021 udstedte staten fra 8. juni 2020 et COVID-19 pas til danskere, så de kunne dokumentere, at de før en udrejse havde fået en negativ test for COVID-19 i Danmark.



*I nogle søfartsbyer blev der bygget huse, hvor søfolk kunne opholde sig i karantæne. Som eksempel vises ovenfor karantænestationen i Dragør, der blev bygget i 1831 af "Den kongelige Direction for Quarantaine-foranstaltninger i Danmark". Huset havde syv værelser, tre indgange og en skildvagt foran huset og fungerede som karantænestation til 1863, hvor huset blev overtaget af toldvæsenet og indrettet som bolig for en toldbetjent. I 1970 overlod toldvæsenet huset til Dragør Kommune.*

*I dag er den tidligere karantænestation indrettet med klublokaler til nogle af Dragør Kommunes søsportsforeninger. Foto: Historisk Arkiv Dragør.*



*De færreste havde nok forestillet sig, at der opstod verdensomfattende smittefare i nyere tid, som også omfattede skibsfarten. Fotoet ovenfor er taget på et tankskib lastet med olie og illustrerer, at besætningen på skibets bro ofte havde mundbind på under coronaepidemien i 2020/2021. Foto: Ivar Svane*

Skrevet af Danmarks Lodsmuseumsforening.